

Απαιτείται δημοσιονομική χαλάρωση

© Κωνσταντίνος Μίχαλος
Πρόεδρος του Εμπορικού
και Βιομηχανικού
Επιμελητηρίου Αθηνών

■ **ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ** ανησυχητικές είναι πλέον οι συνέπειες από την εξάπλωση του κορωνοϊού. Τόσο τα μέτρα που έχει ανακοινώσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και εκείνα της ελληνικής κυβέρνησης είναι προς τη σωστή κατεύθυνση, αλλά δεν αρκούν. Χρειάζεται μεγαλύτερη γενναιοδωρία και αποφασιστικότητα. Δεν είναι μόνο οι επιχειρήσεις που θα υποχρεωθούν να αναστείλουν τη δραστηριότητά τους λόγω της πανδημίας. Είναι και οι επιχειρήσεις που μειώνονται δραματικά οι πωλήσεις τους. Είναι σαφές ότι, σε αυτές τις έκτακτες συνθήκες, θα πρέπει να υπάρχει δημοσιονομική χαλάρωση στην Ευρώπη και στην Ελλάδα. Η πολιτεία θα πρέπει να βρίσκεται σε εγρήγορση και να παρεμβαίνει άμεσα με τη λήψη πρόσθετων μέτρων, όποτε αυτά απαιτούνται.

Η οικονομία δοκιμάζεται εκ νέου

■ **Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ** δοκιμάζεται για άλλη μια φορά. Αυτή τη φορά η απειλή για την ελληνική οικονομία είναι ασύμμετρη. Κανένας δεν μπορεί να προβλέψει το μέγεθός της και κανείς ουσιαστικά δεν μπορεί να λάβει εκείνα τα μέτρα για να φρενάρει τη νέα ύφεση που βρίσκεται προ των πυλών. Ηδη το ελληνικό χρηματιστήριο βρίσκεται σε ελεύθερη πτώση, ενώ χιλιάδες επιχειρήσεις βρίσκονται ένα βήμα πριν από την... εντατική. Τα μέτρα που λαμβάνει η κυβέρνηση είναι προς τη σωστή κατεύθυνση, ωστόσο το ζητούμενο είναι αν επαρκούν για να αντιμετωπιστεί μια πρωτοφανής πανδημία, που πλήττει σε μεγάλο βαθμό την «ταλαιπωρημένη» ελληνική οικονομία. Η κατανάλωση μειώνεται, όπως και οι εισαγωγές, τόσο από την Κίνα όσο και από την Ιταλία. Σε αρκετές περιπτώσεις η βιομηχανία υπολείπεται, τη στιγμή που οι υποχρεώσεις για τους επιχειρηματίες «τρέχουν». Πλέον το ζητούμενο είναι η έκταση και η διάρκεια της νέας επιδημίας. Από τη διάρκεια της θα εξαρτηθεί και το μέγεθος της ζημιάς και για τον ελληνικό τουρισμό. Μπορεί να γίνει εύκολα αντιληπτό από όλους μας ότι, εάν δύο βασικοί πυλώνες της ελληνικής οικονομίας, οι εξαγωγές και ο τουρισμός, δεχθούν ένα ισχυρό πλήγμα, η ύφεση αυτή θα αποτυπωθεί και στο σύνολο της οικονομίας. Και όπως στις ασθένειες, έτσι και στην οικονομία, κάλλιον του θεραπεύειν το «προλαμβάνειν».

© Βασίλης Κορκίδης
Πρόεδρος του Εμπορικού
και Βιομηχανικού
Επιμελητηρίου Πειραιά

Νέο «κύμα» οφειλετών

■ **Η ΕΞΑΡΣΗ** του κορωνοϊού στη χώρα μας θα επιφέρει ένα σημαντικό πλήγμα σε χιλιάδες μικρομεσαίες επιχειρήσεις, θα έχει επιπτώσεις στην κατανάλωση και θα δημιουργήσει ένα νέο κύμα οφειλετών, καθώς πολλοί μικρομεσαίοι επιχειρηματίες δεν θα μπορέσουν να αντεπεξέλθουν στις φορολογικές, ασφαλιστικές και δανειακές τους υποχρεώσεις. Δεν θα πρέπει να λησμονούμε ότι οι επιχειρήσεις καλούνται να αντιμετωπίσουν μια νέα και πρωτοφανή κρίση, η οποία έρχεται μετά από μια δεκαετή ύφεση. Εξάλλου, ακόμη και το 2019 η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας δεν ξεπέρασε το 2%, ενώ οι προβλέψεις για τη φετινή άνοδο του ΑΕΠ συνεχώς αναθεωρούνται. Τα μέτρα που έχει λάβει μέχρι στιγμής η κυβέρνηση απευθύνονται προς τους εργαζομένους και όχι προς τους επαγγελματίες. Ως επαγγελματίες, βιοτέχνες και έμποροι, αναμένουμε να ληφθούν άμεσα μέτρα για την ουσιαστική στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Σε διαφορετική περίπτωση, είναι ορατός ο κίνδυνος να κλείσουν επιχειρήσεις και να χαθούν χιλιάδες θέσεις εργασίας.

© Γιώργος Καββαθός
Πρόεδρος Γενικής Συνομοσπονδίας
Επαγγελματιών, Βιοτεχνών
και Εμπόρων Ελλάδας

Μέτρα στήριξης της αγοράς ακινήτων

■ **Η ΕΛΕΥΣΗ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ**, σε παγκόσμιο επίπεδο και στην Ελλάδα, του κορωνοϊού επηρεάζει αναμφίβολα την οικονομία και την αγορά ακίνητης περιουσίας. Ειδικά στην ελληνική αγορά, όπου στυλοβάτης της ενεργού ζήτησης είναι η ζήτηση εξωτερικού (επενδύσεις εξοχική κατοικία, Airbnb, τουρισμός κ.λπ.), γίνεται προφανές ότι θα επηρεαστεί, ενώ και το φρενάρισμα της ελληνικής οικονομίας, παραγωγής και εισοδημάτων θα εξασθενήσει όποια ανάκαμψη της εσωτερικής ζήτησης. Το μέγεθος της αρνητικής οικονομικής επιρροής δεν μπορεί τώρα να εκτιμηθεί και θα εξαρτηθεί από την εξέλιξη της πανδημίας. Σε κάθε περίπτωση, η αρνητική

© Μάνος Κρανίδης
Γραμματέας Ενημέρωσης
Δ.Σ. ΠΟΜΙΔΑ

ψυχολογία ήδη οδηγεί σε προσωρινή αναστολή επενδυτικών αποφάσεων γενικά και ειδικά στην αγορά ακίνητης περιουσίας στην Ελλάδα, άρα και σε πίεση στις αξίες ακινήτων. Η ελληνική κυβέρνηση πρέπει άμεσα να λάβει μέτρα στήριξης γενικά στην οικονομία και ειδικά για την αγορά ακίνητης περιουσίας. Για παράδειγμα, ένα πρώτο σημαντικό οριζόντιο μέτρο στήριξης είναι η αναβολή ή η αναστολή των αυξήσεων αντικειμενικών τιμών, πράξη που θα δεν θα αυξήσει τουλάχιστον 20 φόρους και τέλη στην ελληνική αγορά ακινήτων (ΕΝΦΙΑ, φόρος μεταβίβασης, πρόστιμα αυθαιρέτων, ΤΑΠ, τεκμήρια κ.λπ.), είναι επιβεβλημένη και δίκαια οικονομικά κίνηση με ευρεία επιρροή ανακούφισης.

«Κλειδί» για την οικονομία η διάρκεια του Ιού

Δέκα οικονομολόγοι και φορείς των επιχειρήσεων κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου για την πορεία της αγοράς από τις επιπτώσεις του κορωνοϊού

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΣ

«Ο μεγάλος προβληματισμός μας έχει να κάνει με το κλείσιμο των συνόρων της Ιταλίας, της χώρας στην οποία πραγματοποιούμε τις μεγαλύτερες εξαγωγές μας. Αυτό, όμως, που πραγματικά με φοβίζει είναι η διάρκεια του φαινομένου της εξάπλωσης του κορωνοϊού»

Ανησυχούμε για τις εξαγωγές μας

© Χριστίνα Σακελλαρίδου
Πρόεδρος του Πανελληνίου
Συνδέσμου Εξαγωγέων

■ **ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ** έντονη είναι η ανησυχία μας για την πορεία των ελληνικών εξαγωγών. Η μεγάλη ανησυχία μας έχει να κάνει με το κλείσιμο των συνόρων της Ιταλίας, της χώρας στην οποία πραγματοποιούμε τις μεγαλύτερες εξαγωγές μας. Αυτό, όμως, που πραγματικά με φοβίζει είναι η διάρκεια του φαινομένου της εξάπλωσης του κορωνοϊού. Κανείς δεν μπορεί να εκτιμήσει ακόμη το μέγεθος των επιπτώσεων στην περίπτωση που διαρκέσει πολύ αυτή η κρίση. Ευτυχώς, όμως, υπάρχει και η άλλη όψη του νομίσματος, καθώς αφενός δεν αντιμετωπίζουμε ιδιαίτερα προβλήματα στις εξαγωγές που κάνουμε σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, ενώ την ίδια στιγμή αυξάνονται οι εξαγωγές μας στο Ηνωμένο Βασίλειο, καθώς οι Αγγλοι καταναλωτές έχουν αδειάσει τα ράφια των σούπερ μάρκετ λόγω κορωνοϊού. Σε κάθε περίπτωση, είμαστε σε συνεχή εγρήγορση.

Ανησυχούν, αλλά συνιστούν ψυχραιμία**ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ****Πλήττονται ήδη αρκετές εταιρείες**

© **Νίκος Ροδόπουλος**
Πρόεδρος της Ελληνικής
Εταιρείας Logistics

■ **ΣΕ ΔΙΑΡΚΗ** επιφυλακή βρίσκονται οι μεταφορικές εταιρείες, καθώς ήδη έχουν μειωθεί κατά 50% οι εισαγωγές από την Κίνα και κατά περίπου 30% από την Ιταλία, εξαιτίας της ραγδαίας εξάπλωσης του κορωνοϊού. Ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την Κίνα η κανονικότητα στις εισαγωγές εκτιμάται ότι θα έρθει μετά από δύο μήνες, λόγω του γεγονότος ότι πολλά εργοστάσια ακόμη υπολειπόμενα θα εξαρτηθεί από τη διάρκεια της κρίσης. Ήδη, όμως, αρκετές επιχειρήσεις πλήττονται, με πολλές από αυτές να αδυνατούν να αντεπεξέλθουν στις καθημερινές τους υποχρεώσεις. Οι επόμενες εβδομάδες είναι καθοριστικές για την επιβίωση δεκάδων επιχειρήσεων, οι οποίες κατάφεραν με νύχια και με δόντια να σταθούν όρθιες.

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΡΙΣΤΟΥΛΙΑ**
d.christoulias@realnews.gr

Σε τεταμένο σκοινί ακροβατούν εκατοντάδες ελληνικές επιχειρήσεις που κατάφεραν να επιβιώσουν ύστερα από τη δεκαετή κρίση, που έχει αφήσει ακόμη ανεξίτηλα τα σημάδια της στην ελληνική οικονομία. Εκπρόσωποι επιχειρηματικών φορέων με παρέμβασή τους, μέσω της **Realnews**, κάνουν λόγο για μια νέα απειλή για την ελληνική οικονομία, από την έκταση και τη διάρκεια της οποίας θα εξαρτηθούν και οι επιπτώσεις για επιχειρήσεις και εργαζομένους. Ήδη εκατοντάδες επιχειρήσεις βλέπουν τις πωλήσεις τους να βρίσκονται σε ελεύθερη πτώση, αδυνατώντας παράλληλα να αντεπεξέλθουν στις δανειακές, ασφαλιστικές και φορολογικές τους υποχρεώσεις. Θεωρούν μάλιστα ότι, εάν εξαπλωθεί ακόμη περισσότερο ο κορωνοϊός, πολλές επιχειρήσεις θα αναγκαστούν να βάλουν «λουκέτο».

Η διαφορά του κορωνοϊού από την τελευταία οικονομική κρίση

© **Παναγιώτης Λιαργκόβας**
Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο
Πελοποννήσου
& πρόεδρος του ΚΕΠΕ

■ **ΕΙΝΑΙ ΔΕΔΟΜΕΝΟ** ότι ο κορωνοϊός ασκεί αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία της χώρας μας. Οι πρώτες επιπτώσεις έγιναν ήδη ορατές από την αντίδραση του δείκτη του Χρηματιστηρίου Αθηνών και από την άνοδο των επιτοκίων των ομολόγων. Μια άλλη επίπτωση του κορωνοϊού αφορά τις αφίξεις τουριστών. Μια άλλη συνέπεια είναι η επίδραση του κορωνοϊού στον φόβο των επενδυτών. Τέλος, ένα ενδεχόμενο κανάλι άμεσων επιπτώσεων σχετίζεται με το προσωρινό κλείσιμο επιχειρήσεων και οργανισμών, καθώς επίσης και με το επίσης προσωρινό πάγωμα κάποιων δραστηριοτήτων (π.χ. μεταφορές). Όμως, η επίδραση του κορωνοϊού δεν είναι αντίστοιχη της οικονομικής κρίσης που πρόσφατα βιώσαμε. Γιατί εδώ δεν πρόκειται για ένα δομικό ζήτημα στην προσφορά, δηλαδή στην παραγωγή, αλλά για μια προσωρινή-εξωτερική διαταραχή στη ζήτηση. Όταν σταματήσει αυτή η επίδραση -και θα σταματήσει γιατί η ιατρική επιστήμη θα καταφέρει να προσδιορίσει τη συμπεριφορά του κορωνοϊού και να βρει το εμβόλιο- τότε είναι δεδομένο ότι θα επανέλθει η δυναμική της οικονομίας.

Επίδραση στα οικονομικά στοιχεία του πρώτου εξαμήνου

■ **Η ΠΑΝΔΗΜΙΑ** του κορωνοϊού COVID-19 θα έχει αναμφισβήτητα υπολογίσιμο κόστος για την παγκόσμια οικονομία, καθώς συνιστά διαταραχή ζήτησης και προσφοράς ταυτόχρονα. Θα είναι, όμως, προσωρινό κόστος. Μια ακριβής πρόβλεψη είναι αδύνατη αυτή τη στιγμή, καθώς τόσο το εύρος της πιθανής μετάδοσης του ιού όσο και ο χρόνος του περιορισμού του είναι αβέβαιο. Επιπλέον, οι κοινωνικές συμπεριφορές αυτοπεριορισμού είναι ευμετάβλητες και το μείγμα των μέτρων νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής για την αντιμετώπιση της επιδημίας εξελίσσεται συνεχώς.

Σε συμφωνία με τα τελευταία επι-

δημιολογικά στοιχεία, το βασικό σενάριο παραμένει ότι η μετάδοση του ιού διεθνώς θα επιβραδυνθεί σταδιακά εντός των επόμενων εβδομάδων, όπως συμβαίνει ήδη στην Κίνα. Σε μια τέτοια περίπτωση, η επιδημία θα είχε αξιοσημείωτη επίδραση στα οικονομικά στοιχεία του πρώτου και του δεύτερου τριμήνου, αλλά η ευρωπαϊκή και η ελληνική οικονομία θα ανακάμψουν στο δεύτερο μισό του έτους, καθώς επιστρέφει η εμπιστοσύνη, και θα ανακτηθεί σημαντικό μέρος των απωλειών του πρώτου εξαμήνου. Ως εκ τούτου, η μεταβλητότητα θα αυξηθεί, αλλά ο αντίκτυπος στα στοιχεία του ΑΕΠ για ολόκληρο το έτος θα είναι ελεγχόμενος, ιδίως εφόσον οι κυβερνήσεις καταφέρουν να συντονίσουν τον βηματισμό τους στα μέτρα αντιμετώπισης και στήριξης της οικονομίας. Ψυχραιμία λοιπόν.

© **Τάσος Αναστασιάδης**
Επικεφαλής οικονομολόγος του Ομίλου της Eurobank και πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών

© **Κωνσταντίνος Κόλλιας**
Πρόεδρος του Οικονομικού
Επιμελητηρίου Ελλάδος

Άμεσα μέτρα για τον τουρισμό

■ **ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΗ** με μια νέα οικονομική κρίση βρίσκονται χιλιάδες επιχειρηματίες, καθώς, παρά την πιστή εφαρμογή των προγραμμάτων προσαρμογής και των μεταρρυθμίσεων, παραμένει ευάλωτη σε εξωτερικούς -οικονομικούς και μη- κραδασμούς. Η εξάπλωση του κορωνοϊού αποτελεί έναν εξωτερικό παράγοντα που μπορεί ταχύτατα να αντιστρέψει το θετικό κλίμα και τις προοπτικές που έχουν δημιουργηθεί το τελευταίο διάστημα. Η ελληνική κυβέρνηση έρχεται αντιμέτωπη με

ένα απρόβλεπτο γεγονός, που θα έχει επιπτώσεις στην οικονομία και κυρίως στο διεθνές εμπόριο και στον τουρισμό.

Ειδικότερα, η μείωση των εισροών από τον τουρισμό αποτελεί μια άλλη σημαντική επίπτωση, που θα επηρεάσει την οικονομία. Η κυβέρνηση έλαβε κάποια μέτρα και θα λάβει ακόμη περισσότερα στο μέλλον, εφόσον κλιμακώνονται τα κρούσματα του κορωνοϊού. Το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος προτείνει, μεταξύ άλλων, να επιδοτηθούν οι επιχειρήσεις του τουρισμού για την πρόσληψη προσωπικού. Πέραν του τουρισμού, η κυβέρνηση θα πρέπει να διαπραγματευτεί την άμεση μείωση των πρωτογενών πλεονασμάτων από το 2020 στα επίπεδα του 2,2% του ΑΕΠ, με το δημοσιονομικό όφελος να ξεπερνά τα 2,5 δισ. ευρώ. Παράλληλα, θα πρέπει να ανασταλεί για τέσσερις μήνες ο νόμος για τους πλειστηριασμούς της πρώτης κατοικίας.

© **Μιχάλης Μασουράκης**
Επικεφαλής
οικονομολόγος του ΣΕΒ

Κρίσιμο μέγεθος η διάρκεια του ιού

■ **Η ΕΠΙΠΤΩΣΗ** του κορωνοϊού στην ελληνική οικονομία θα εξαρτηθεί από τη διάρκεια και την ένταση της επιδημίας. Οι διάφοροι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας -και ιδίως η βιομηχανία και η γεωργία- αν και η συμμετοχή τους στην παγκόσμια εφοδιαστική αλυσίδα είναι σχετικά περιορισμένη, θα υποστούν τις συνέπειες μιας ενδεχομένως παρατεταμένης έλλειψης και ανόδου τιμών και πρώτων υλών. Ο τουρισμός, το εμπόριο και η ναυτιλία ειδικότερα φαίνεται να εισέρχονται σε φάση συρρίκνωσης, μεγαλύτερης ή μικρότερης έντασης, αναλόγως της διάρκειας των επιδράσεων του κορωνοϊού στην παραγωγή, στα εισοδήματα και στην κατανάλωση. Όσον αφορά τη λειτουργία των επιχειρήσεων και την παρουσία των εργαζομένων στους τόπους δουλειάς, πρέπει να επιδειχθεί ευελιξία από τους εργαζομένους και τους εργοδότες, αλλά και από τις κρατικές υπηρεσίες, για να μη μειωθούν μισθοί και καθούν θέσεις εργασίας. Αν και στον τουρισμό, στο λιανικό εμπόριο και στη βιομηχανία δεν νοείται, βεβαίως, εργασία από μακριά, στα γραφεία και στις τράπεζες μπορεί να χρησιμοποιηθεί η τηλεργασία, σε περίπτωση που αυτό επιβάλλεται από επιδημιολογικούς λόγους. Ήδη αρκετές -οι πιο οργανωμένες- επιχειρήσεις έχουν προετοιμαστεί ή προετοιμάζονται σχετικά. Από την πλευρά της, η κυβέρνηση οφείλει να είναι έτοιμη να διαφυλάξει τη ρευστότητα, ακόμη και με δημοσιονομικό κόστος, ιδίως σε μια οικονομία που το τραπεζικό σύστημα βρίσκεται σε φάση ανασυγκρότησης. Η κυβέρνηση οφείλει, επίσης, να αντισταθμίσει τυχόν φαινόμενα υπερβολής, καθώς απελευθερώνονται οι διαδικασίες προστασίας υπερχρεωμένων ευάλωτων νοικοκυριών μετά την 30ή Απριλίου. Όλα, βεβαίως, τελούν υπό την αίρεση του πώς θα ανταποκριθεί η παγκόσμια οικονομία, μαζί με τη στήριξη που θα παράσχουν κεντρικές τράπεζες και κυβερνήσεις σε χειμαζόμενες επιχειρήσεις και νοικοκυριά, στις προκλήσεις που θέτει η πανδημία του κορωνοϊού.